

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

תוכן

- א. ונכנס ר' עקיבא לבקרו ובשביל שכיבדו וריבצו לפניו חיה ... כל מי שאין מבקר חולים כאילו שופך דמים 1
- ב. כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה וכל שאינו מבקר את החולה גורם לו שימות ... מבקש עליו רחמים שיחיה..... 1
- ג. לא ליסעוד איניש קצירא לא בתלת שעי קדמייתא ולא בתלת שעי בתרייתא דיומא כי היכי דלא ליסח דעתיה מן רחמי..... 5
- ד. הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא ע"ג ספסל ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב ע"ג קרקע מפני שהשכינה שרויה למעלה ממפתו של חולה..... 6
- ה. אבוב דשמואל עבד להון מקוואות לבנתיה ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי..... 7

דף מ.

א. ונכנס ר' עקיבא לבקרו ובשביל שכיבדו וריבצו לפניו חיה ... כל מי שאין מבקר חולים כאילו שופך דמים ...

כל המבקר את החולה כאילו נוטל חלק מחליו והקל מעליו¹, וכל מי שאינו מבקר הרי זה כאילו שופך דמים². ואפילו מי שבביקרו נוטל עליו קצת מהחולי של החולה, כגון שהוא בן גילו של החולה שנוטל אחד מששים בחליו חייב לבקרו³.

מצוה זו נוהגת גם אם החולה שוכב בבית חולים, וישנם רופאים ואחיות המטפלים בו במסירות, ודואגים למחסורו, שבכל זאת מצוה ליכנס אליו לבקרו כדי לעודדו, ולבקש עליו רחמים, כמו שיבואר להלן ובדף מ. שהוא בכלל ואהבת לרעך כמוך.

ב. כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה וכל שאינו מבקר את החולה גורם לו שימות ... מבקש עליו רחמים שיחיה

¹ רמב"ם שם, ע"פ מה שנאמר בנדרים שנוטל אחד מששים בחליו.

² נדרים מ ע"א, רמב"ם שם.

³ בבא מציעא ל ע"ב. ולכן נצטוינו על בקור חולים במיוחד אע"פ שבקור חולים הוא בכלל גמילות חסדים.

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

המבקר את החולה צריך להתפלל ולבקש רחמים עליו שיתרפא⁴, וזו עיקר המצוה של בקור חולים⁵. והמבקר את החולה ולא בקש עליו רחמים לא קיים מצוה⁶.

בנוסף התפילה שמתפללים על החולה צריך לערב אותו בתוך חולי ישראל, כדי שתהיה תפלתו נשמעת בזכותם של רבים, ולכן יאמר "המקום ירחם עליך בתוך חולי ישראל"⁷.

המבקר את החולה בשבת, י"א שיאמר בתפילתו "שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא"⁸. וי"א שיאמר בכניסתו "שלום", וביציאתו יאמר "שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא ורחמיו מרובים ושבתו [נוחו בשבתכם]⁹ בשלום"¹⁰.

כשהמבקר מבקש רחמים על החולה, אם הוא לפניו הוא יכול לבקש בכל לשון שירצה, ואם הוא מבקש שלא בפניו יבקש רק בלשון הקודש¹¹.

אף על פי שחייב אדם לדרוש ברופאים, מכל מקום יזהר שלא לסמוך עליהם לבד, אלא יבטח בה' כי יקימנו, שאפילו תשע מאות תשעים ותשע מלמדים עליו חובה, ואחד מלמד עליו זכות ניצול. ואפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל יתייאש מן הרחמים. ויחלק צדקה לפי ערכו, כדכתיב, וצדקה תציל ממות. ולעולם יבקש אדם רחמים שלא יחלה, שאם יחלה אומרים לו הבא זכות והפטר כמבואר בשבת לב..

הדבר פשוט שאין לעשות "מי שבירך" בבית הכנסת אלא למי שהוא חולה ונפל למשכב, אבל לא לכל מי שחש בראשו, או שנחלה מחמת הקור וכדומה.

⁴ גמרא שם.

⁵ שיעשו לו צרכיו, וימצא נחת רוח עם חבריו ויבקשו עליו רחמים – רמב"ן בתורת האדם שער המיחוש.

⁶ רמב"ן שם, רמ"א בשו"ע שם ד.

⁷ טור ושו"ע שם, וכדעת רבי יוסי בברייתא בשבת יב ע"ב לגבי הנוסח בשבת [ע"פ רש"י]. וכדברי רבי יוסף סובר גם ר' הנינא שאמר שם "מי שיש לו חולה בתוך ביתו צריך שיערבנו בתוך חולי ישראל. וכל זה דלא כדעת רבי יהודה שם בברייתא (שבת יב ע"ב) הסובר שנוסח התפילה הוא "המקום ירחם עליך ועל חולי ישראל", ועיין בב"י וב"ח יו"ד סי' שלה שביום חול כו"ע מודים שנוסח התפילה כנוסח שאמר רבי יוסי.

⁸ רמב"ם שבת (פכ"ד ה"ה), וכדעת תנא קמא בברייתא בשבת יב ע"ב, וכן פסק המחבר בשו"ע יו"ד סי' שלה, ורמ"א בשו"ע או"ח רפז א. ודלא כדעת הרמב"ן בתורת האדם שם, הפוסק כרבי יוסי (בברייתא שם) שבשבת יאמר את הנוסח "המקום ירחם וכו'", שאמר ביום חול. וביאר בכלבו סי' קיב בדעת הרמב"ן, שיכול לומר כן בשבת כיון שכשאומר בתוך חולי ישראל הרי זה כצרכי רבים שמותר לבקש עליהם בשבת.

⁹ רש"י.

¹⁰ כדעת שבנא איש ירושלים (בברייתא שם בשבת), וכן פסק הטור או"ח סי' רפז ויו"ד סי' שלה, והמחבר בשו"ע או"ח שם, וכ"כ הב"ח ביו"ד שם. ועייין במה שכתב בשער הכולל לסידור הרב פכ"ו על נוסח המי שברך לחולה שאומרים בשבת בבית הכנסת. עוד דעות תנאים הובאו שם בברייתא (שבת יב ע"ב) ר' מאיר סובר שיאמר "יכולה היא שתרחם" דהיינו שהיא תרחם עליך אם תכבד את השבת מלהצטער בה [רש"י]. ורבי יהודה סובר שיאמר "המקום ירחם" וכו' כמו שהוא אומר ביום חול.

¹¹ תורת האדם להרמב"ן שם, ע"פ שבת שם, טו"ש"ע יו"ד סי' שלה סעיף ה.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

וכבר התבאר במסכת ברכות דף לד: שהמבקש רחמים על חברו א"צ להזכיר שמו שכן מצינו במשה בהתפללו על רפואת מרים שאמר (במדבר יב פסוק יג) אֵל נָא רְפָא נָא לָהּ, ולא אמר למרים. אולם¹² זה דוקא בפניו, אבל כשמתפלל שלא בפניו צריך להזכיר שמו¹³. י"א שאם רוצה רשאי להזכירו בשמו אף בפניו¹⁴. ויש מחלקים¹⁵ שאם מתפלל על רפואתו יש להקפיד ואין להזכיר את שמו בפניו, אך כשאדם מתפלל על חברו להמשיך לו טובה, טוב שיזכיר את שמו אך אין צריך להזכיר שם אמו¹⁶. וכן עיקר.

ובמסכת שבת דף סו: התבאר שהמתפלל על החולה, או על אדם אחר להצלחה, וכן הלוחש קמיעות וסגולות, וכן כשעושים כפרות או פדיון נפש וכן המתפלל על עצמו, יזכירו בשם אמו ולא בשם אביו¹⁷. ואם אינו יודע שם אמו, יזכיר אותו בשם אביו "פלוני בן פלוני". ואם אינו יודע שם אביו ושם אמו, המנהג לומר "פלוני בן חוה". והמתפלל על החולה, יכול לשנות מלשון הפסוק, ולומר בתפלה "אל נא רפא נא לו".

חולה שהכביד עליו חוליו, משנים את שמו, שזהו אחד מן הדברים הקורעים את גזר דינו של החולה, ועל ידי כך יתכן שיזכה לחיים טובים. ויקראו בתחלה בשם הנוסף, ואחר כך בשמו הקודם¹⁸.

¹² מגן אברהם סימן קיט ס"ק א

¹³ ולכאורה בן מוכח מגמ' תענית כג: "אמר ליה מה שמה חנה תתייפי חנה ונתייפת" וכן הוכיח בשו"ת יביע אומר חלק ב אורח חיים סימן יא

¹⁴ כ"כ בס' רוב דגן כך מוכח לכאורה מתענית דף כה. אמר לה מה שמך אמרה ליה איכו אמר איכו ניממו כשוריק אולם יש לדחות ששם איירי להמשיך לה טוב ולא רפואה ועוד יש לחלק כמש"כ בס' בן יהוידע שם שכ', דדוקא גבי מרים שהתפלה היתה על גופה א"צ להזכיר שמה, כיון שגופה לפניו. משא"כ גבי איכו שהתפלה על הכשורי ואין גוף הכשורי לפניו, לכן הוצרך לפרש בשמה.

¹⁵ בס' בן יהוידע ברכות לד שם וכ"מ בעיון יעקב (ברכות שם) שכ', שא"צ להזכיר שמו, כי אולי השם גרם החולי, שהרי בשביל בן משנים שם החולה ע' ביו"ד (סי' שלה). ע"כ. וע' בספר חסידים (סי' רמד) שהשם גורם לטובה או לרעה. [ושם (סי' רמה) ובמפרש, שאף שם האב משפיע]. ולפי"א א"ש מ"ש רש"י בס' הפרדס לא יזכיר שמו. והובא בס' עינים למשפט (ברכות שם), וכ' דטעמא בעי אמאי לא יזכירנו. ולפי האמור ניהא. שו"ת יביע אומר שם. וכן בהגהות מהריק"ש (סי' תקעו), שכ' ג"כ ואין להזכיר שם החולה בתפלה. ברכות פ' א"ע. עכ"ל. ומשמע דקפידא הוי.

¹⁶ שהרי באיכו תענית כה. לא הזכיר שם אמה וע"כ שבפניה אין צריך כיון שאין צריך לברר כל כך שהרי בפניה היה, אולם צ"ע אמאי גבי חנה בתענית כג: לא הזכיר שם אמה שהרי שלא בפניה היה.

¹⁷ בשו"ת יביע אומר חלק ב אורח חיים סימן יא האריך שם והביא רש"ל בחכמת שלמה, ג"כ דוקא נקט פלוני בן פלונית, שבני אדם מכירין האשה שהיא אם הולד יותר מאביו. כך שמעתי. ע"כ והביא מוזה"ק (פ' לך לך ד"פ ד"א), שכ' שם בזה"ל והושיעה לבן אמתך. וכי לא הוה בריה דישי איהו, עד דאיהו אמר בשמא דאמיה, ולא בשמא דאביו. אלא, הא אוקימנא, דכד ייתי בני לקבל מלה עלאה לאדפרא, פעי למתק דמלה דאיהו ודאי. ועל דא, אדכר דאמיה, ולא לאביו. ותו, הא תנינן דדא מלך דקאמרון. פי' וכי לא היה בנו של ישי, עד שהיה צריך לומר בשמו של אמו, ולא בשמו של אביו. ומשיב, אלא בארנוהו. כאשר יבא האדם להזכיר עצמו לקבל דבר עליו, הוא צריך לבא בדבר שהוא ברור. וע"כ הזכיר את אמו, שאמר לבן אמתך ולא לאביו. ועוד הרי למדנו שזהו מלך סתם כמו שאמרנו. כלומר, שלא התפלל בשביל עצמו אלא בשביל הנוקבא הנקראת מלך סתם, וע"כ הזכיר לאמו, שה"ס הנוקבא ולא הזכיר לאביו. עכ"ל. והוא כמ"ש רש"ל בשבת (סו:) הנ"ל מפי השמועה, ויפה כיון שמועתו, כי יסודתו בהררי קודש, הוזה"ק הנ"ל.

¹⁸ וראה למרן ההיד"א בעבודת הקודש (קונטרס סנסן ליאיר).

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

חולה שהוסיפו לו שם, ולא נתחזק בשמו הנוסף שלשים יום כשהוא בריא, ונפטר לבית עולמו, אין צריך להזכיר את השם שהוסיפו לו, הן בהשכבה שעורכים עבורו, והן במצבה¹⁹.

לכתחלה²⁰ אין לקרוא תהלים לרפואת חולה קודם חצות הלילה, וכן לצורך אשה המקשה לילד. אלא יקרא פתח אליהו או פרקי משנה וכדו'. או ילמד תנ"ך עם פירוש רש"י. אולם אם אינו יכול לקרוא פרקי משנה ורוצה לקרוא תהלים עבור אשה המקשה לילד, וכל כיוצא בזה, יש לו על מה לסמוך. ושלא לצורך חולה מותר לקרוא תהלים אחר חצות. ובליל שבת ויום טוב יש להתיר לקרוא תהלים כל הלילה.

המתפלל על אביו החולה, לא יתארהו בתארי כבוד, כגון אבי מורי עטרת ראשי וכדומה, לפי שאין גבהות לפני המקום, אלא יאמר, עבדך אבי פלוני בן פלונית. וכן כשמתפלל על אמו החולה, יאמר, אמתך אמי פלונית בת פלונית. ואם מתפלל על רבו החולה, או על תלמיד חכם חולה, יאמר, עבדך רבי פלוני בן פלונית²¹.

¹⁹ גשר החיים (פרק א' אות ה')

²⁰ הנה בפירוש מהר"ם ריקאנטי (פרשת יתרו) כתב, שצריך האדם ללמוד בתורה שבכתב ביום, ובתורה שבעל פה בלילה, ואין ללמוד תורה שבכתב בלילה. וכ"כ רבינו האר"י בשער המצות (פרשת ואתחנן), שבכל יום מימי השבוע יש לקרוא כמה פסוקים מפרשת השבוע, ובליל ששי יש לקרוא עשרים וששה פסוקים מפרשת השבוע, אבל בשאר לילות השבוע אסור לקרוא מקרא, כי בזה אנו מעוררים עלינו את הדינים, ורק בליל ששי. כיון שיום ששי מכין לשבת, והרחמים מתעוררים בו, לכן יכולים לקרוא מקרא אף בלילה. וכ"כ בשמו בספר נגיד ומצוה (דף טז). וכ"כ מרן החיד"א בספר ברכי יוסף (סי' א', וסי' רלח), שע"פ הקבלה אין לקרוא מקרא בלילה קודם אור היום הו"ץ מליל ו'. ועיין מרן החיד"א בהשטמות לספר פתח עינים, שמי שאינו יודע אלא תורה שבכתב, מותר לו לקרוא מקרא בלילה. והובא להלכה בספר בן איש חי (פר' פקודי). וכ"כ בספר המדת ימים, והסביר בן בכונת רבינו האר"י שאין לקרוא מקרא בלילה, שהיינו דוקא למי שיכול ללמוד תורה שבעל פה, אבל מי שאינו יודע אלא תורה שבכתב, מותר לו לקרוא מקרא בלילה. ומרן החיד"א בשו"ת חיים שאל ח"ב (סי' כה), כתב, שהמקובל רבי שלום שרעבי, הרש"ש, היה מפקפק על מה שנהגו בבתי כנסיות לקרוא תהלים סמוך ליום, ופשט המנהג להקל בזה בכל ארץ ישראל. והיה אומר שאולי אין תהלים בכלל זה, והמקובלים נמנעים מלקרוא תהלים עד אור היום. וכ"כ עוד בספר יוסף אומ"ץ (סי' נד), בשם הרש"ש, שאין אמירת תהלים בכלל קריאת מקרא בלילה, וכתב ע"ז שהמיקל יש לו ע"מ שישמך, אבל הוא עצמו היה ירא לקרוא תהלים בלילה, הו"ץ מליל שבת. וכ"כ הגרי"ח בספר רב פעלים ח"ב (סי' ב'), שהואיל והרש"ש עצמו מסופק בדבר, לכן יש להזהר שלא לקרוא תהלים קודם עמה"ש. אולם הגאון המקובל רבי יעקב ניניו באמת ליעקב כתב, שכבר פשט המנהג בכל המקומות לקרוא תהלים אחר חצות הלילה, ואפי' בקהלתו קהל חסידים שנוהגים בכל הדברים כדברי רבינו האר"י, היו קוראים תהלים בכל הלילות אחר חצות הלילה לרפואת חולים או למנוחת נפטרם. וכ"כ מהר"ח פלאג' בהקדמתו לספר הכתוב לחיים. וכ"כ בשמו בספר פתח הדביר ח"ג (סי' רעה). וכן כתבו בספר כף החיים, ובשו"ת ישכיל עבדי, ובשו"ת ציץ אליעזר. וכן כתבו בשו"ת מי יהודה אלטמן, ובשו"ת ויחי יעקב, ובספר אשל אברהם מבוטשאטש. וכמבואר כל זה בשו"ת יביע אומר ח"ו (האו"ח סי' ל').

²¹ כתב בספר חסידים (סי' ת"ת): המתפלל על אביו החולה, לא יאמר רפא את אבי מורי, או אדוני אבי, כי שלמה אמר "דוד אבי", וכן אלישע אמר איהו' אלהי אליהו, ולא אמר אדוני, וכן במנחת חינוך (סוף מצוה רנז) הביא בן בשם המעבר יבוק. וכ"כ מרן החיד"א בברכי יוסף יו"ד (סי' רמ סק"ד) בשם מר זקנו בעל חסד לאברהם, ושוב ראה מה שכתב הכנסת הגדולה בשם ספר חסידים. ע"ש. וכ"כ בספר בן איש חי (פרשת שופטים אות ה'). ע"ש. והגאון רבי אליהו ישראל בספר כסא אליהו יו"ד (סי' רמב סק"א) כתב, שהמזכיר את רבו צריך לומר רבי פלוני, ולא יאמר פלוני רבי, וכמו שכתב הפרשת דרכים. ועיין בשו"ת צפיהית בדבש (סי' נה), ובשו"ת יביע אומר ח"א (חלק יו"ד סי' יח אות ו'). ע"ש. ומיהו אם אומר עבדך אבי או עבדך רבי שפיר

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

הרוצה להוסיף בברכת רפאינו בקשה לרפואה שלימה²², יאמר קודם כי אל רופא רחמן ונאמן אתה, יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתרפאינו רפואה שלימה רפואת הנפש ורפואת הגוף, כדי שאהיה חזק בבריאות גוף ונשמה לקיום תורתך הקדושה, ברוך אתה ה' רופא חולי עמו ישראל. וכשרוצה להתפלל על חולה אחר, יאמר, יהי רצון וכו' רפא נא את פלוני בן פלונית, רפואה שלימה בתוך שאר כל חולי עמך ישראל. אולם אם מתפלל על חולה בפניו, אינו מזכיר את שמו. וממדת חסידות נכון לבקש רחמים על חבירו בשומע תפלה.

חולה מסוכן שהרופאים נתייאשו מלרפאותו, והוא שוכב מחוסר הכרה זמן ממושך בצמח, אף על פי שבודאי שאסור לנתק אותו מהמכשירים שהוא מחובר אליהם, מכל מקום מותר להתפלל עליו²³ שימות ויגאל מיסוריו. ומכל מקום אין לעשות כן אלא בעצת חכם, שידון בכל מקרה לגופו. ויש שכתבו שרק לאנשים זרים מותר להתפלל על חולה מסוכן שימות, אבל לבנים אין לעשות כן.

ג. לא ליסעוד איניש קצירא לא בתלת שעי קדמייתא ולא בתלת שעי בתרייתא דיומא כי היכי דלא ליסח דעתיה מן רחמי

דמי. ועיין עוד בשדי חמד ח"ג (דף 281 ע"א, ועמוד 283). ע"ש. ועיין בספר שלמת חיים (להרה"ג רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, סי' לב) ועיין מה שתירץ בשו"ת יביע אומר ח"ט (או"ח סי' צה אות ו'²² כן כתב בשלמי צבור (הובא בכף החיים אות ג'). ומרן החיד"א בברכי יוסף (סי' קיט) כתב בשם מהר"י מולכו בתשובה כתיבת – יד, שיותר טוב להתפלל על החולה בשומע תפלה. אך לפ"ד הרב ז"ל טוב שיכוין במחשבתו על החולה בברכת רפאינו, ויתפלל עליו בפירוש בשומע תפלה. וסיים החיד"א: ואני שמעתי מפום רבנן קדישי שהיו מתפללים על החולים בברכת רפאינו, וכן אני נוהג. ע"כ. ובאמת שמבואר כן בחידושי הר"ן (עבודה זרה ח א) וזו לשונו: "ואם יש לו חולה בתוך ביתו אומרה בברכת רפאינו, פירוש, שאינו רשאי להמתין עד שומע תפלה, ומיהו אם לא הזכיר עד שומע תפלה מזכיר שם". ועיין בספר חסידים (סי' קנ"ח) שכתב, ואם תצטרך לפרנסה אל תשים לבך לכוין רק באותה ברכה, כמו בברכת השנים, או אם יש לך חולי אל תשים לבך לכוין רק בברכת החולים, מפני שאומרים עליך למעלה, פלוני זה סבור שאינו צריך אלא לזאת, לכן תכוין לבך בכל הברכות. ע"ש. אמנם עיין בשו"ת אור לציון חלק ב' (עמוד עו) כתב לחלק בזה בין אם החולה הוא מבני ביתו, או אם החולה הוא אחד מחבריו, דאם הוא מבני ביתו יכול להתפלל עליו ברפאנו. אבל אם החולה הוא אחד מחבריו ולא מבני ביתו, יתפלל עליו בשומע תפלה.

²³ כן כתב הר"ן כאן בסוגייתו, וגם בספר חסידים (סי' תשנ"ד) כתב, שאסור להתפלל על חולה מסוכן שלא ימות, כי אסור לרחם עליו. ע"ש. ועיין ב"מ פד. במעשה דרבי יוחנן ורב צערו על ריש לקיש. ע"ש ועיין בערוך השלחן (יו"ד סי' שלה סעיף ג') ועיין בחקקי לב ח"א (חלק יו"ד סי' נ"ו) שהעלה שם שקרובים יהיו בשב ואל תעשה, לא יתפללו להחלמתה ולא יתפללו שתמות. ועיין בספר רמת רחל (שבסוף שו"ת ציץ אליעזר חלק ה סי' ה). ע"ש"ב. ובספר שבט יהודה למהר"י עייאש (סי' שלט) ועיין ילקוט יוסף ביקור חולים ואבלות סימן א הערה לד.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

לא יבקר את החולה בשלש השעות הראשונות של היום, ובשלש שעות אחרונות של יום²⁴. וכיום לא נהגו לדקדק שלא לבקר החולה בג' שעות הראשונות²⁵.

דרך ארץ היא שהקרובים יכנסו לבקר את החולה מיד, והרחוקים יכנסו לבקר אחרי שלשה ימים²⁶, והחברים נחשבים כקרובים²⁷. ואם קפץ עליו החולי, דהיינו שחלה בפתאומיות, אלו ואלו יכנסו מיד²⁸.

ד. הנכנס לבקר את החולה לא ישב על גבי מטה ולא ע"ג ספסל ולא על גבי כסא ולא על גבי ספסל, כשהחולה שוכב והיושב גבוה ממנו, אלא מתעטף במלבושיו בדרך צניעות כאדם הנכנס לפני מלך, וכמו שהולך לבית הכנסת ויושב לפניו בכבוד ראש²⁹, שהשכינה למעלה מפני שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה

כבר התבאר במסכת שבת דף יב: שהמבקר את החולה לא ישב על גבי מטה ולא על גבי כסא ולא על גבי ספסל, כשהחולה שוכב והיושב גבוה ממנו, אלא מתעטף במלבושיו בדרך צניעות כאדם הנכנס לפני מלך, וכמו שהולך לבית הכנסת ויושב לפניו בכבוד ראש²⁹, שהשכינה למעלה מראשותיו³⁰.

²⁴ שו"ע ונו"כ יו"ד שלד ה, שבבוקר כל חולה חליו מקיל עליו ולא יחוש לבקש עליו רחמים, ובסוף היום מכביד עליו חליו ויתייאש מלבקש עליו רחמים, והרמב"ם אבל יד ה, כתב בטעם הדבר – שבאותם שעות מתעסקים בצרכי החולה.

²⁵ וכ"כ בברכי יוסף שם. ובספר ערוך השלחן כתב בטעם מה שנהגו שלא לדקדק בזה, משום שהוא דרך עצה ולא איסור. ובס' שבט יהודה על יו"ד כתב, שהוא כדי שלא יטרדו במלאכתן וישכחו מלבקר החולה. וכ"כ באהבת חסד ח"ג (פרק ג), שאם הוא א"ץ לדרכו וכשלא יבקר באלו זמנים לא יבקר כלל, נראה שטוב יותר שיבקר עכ"פ באלו הזמנים משיבטל מצוה זו לגמרי, כי אולי על ידו יועיל לו לביקורו לאיזה דבר לרפואה. ובספר תולדות רבי עקיבא איגר מובא, שבכל המקומות שרעק"א שימש ברבנות כל ימי חייו, דאג שיתנו לו מידי יום את רשימת החולים אשר בעיר, והיה הולך בעצמו מידי יום לקיים מצוות ביקור חולים לסמכם ולסעדם. וגם כאשר זקן וסב, ולא היה באפשרותו לילך לבקר החולים, היה שולח שלוחים בשמו שיבקרו את החולים.

²⁶ ירושלמי פאה פ"ג, רמב"ם שם שכתב "מיום שלישי והלאה", ולא הזכיר "קרובים", טוש"ע שם א.

²⁷ טוש"ע שם.

²⁸ ירושלמי שם, רמב"ם שם: והכביד, טוש"ע שם. ועי' נדרים מ א: רבא יומא קדמאה כו'.

²⁹ שו"ת ציץ אליעזר חלק ה – רמת רחל סימן י

³⁰ בספר החיים (מאהיו של המהר"ל מפראג) בח"ב פ"ח שמסביר באופן נאות שלכן שכינה למעלה מראשותיו של חולה מפני שכאשר יקרבו ימי האדם למות והכחות הנופניות נחלשות אזי השכל מתחיל להבהיק, וכאשר יחלה יחליש עוד משום כך מפני טעם זה השכינה עצמה למעלה מראשותיו, ועוד טעם מפני שאת שפל ואת דכא אשכון ואין דכא כמו החולה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

דעת השו"ע³¹ שאם החולה שוכב על המטה ואין כסאו של המבקר גבוה ממנו מותר לישב על כסא או ספסל וכדומה בכל צד שירצה אפילו מראשותיו. אך דעת הרמב"ם שמראשותיו לעולם אסור גם אם הוא נמוך מהחולה. ויש להחמיר כדעת הרמב"ם ז"ל³².

אך בזוהר פרשת פנחס (עמוד שכ"ט ורלד, ב) מבואר שכשהחולה אדם בינוני לא ישב לרגליו של חולה שמלאך המות מקומו שם והוא מקום סכנה. ומראשותיו לא יישב כלל אפילו אינו גבוה מהחולה, ואם החולה הוא צדיק גמור ישב רק לרגליו ולא בשום מקום אחר מפני שהשכינה מסבבת אותו מכל צד, עד רגליו ולבד מרגליו. ולרשע גמור מדת הדין סביב בכל צד ולא ישב כלל משום סכנה. אבל יכול לעמוד. והטוב ביותר שיילך הליכה אנה ואנה, וינענע את ראשו, ואפילו מי שחולה במחלה נגיפית, ובזה אין רשות למידת הדין לשלוט בו לנגפו³³.

דף מ:

ה. אבוא דשמואל עבד להוון מקוואות לבנתיה ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי

נאמר בפרשת שמיני (ויקרא יא פסוק לו) אַךְ מַעֲיֵן וּבֹר מְקוּה מִים יִהְיֶה טְהוֹר וּכְבֹר הַתְּבֹאֵר בְּמִסְכַּת שַׁבַּת דָּף סה: שְׁמִי מַעֲיֵין³⁴ מְטַהֲרִין³⁵ טַהֲרַת מְקוּה אַף ב' – "זוחלין" כלומר מים שנמשכים והולכים ואינם מכונסים³⁶. ומעייין הנו מים היוצאים בנביעה תמידית ממקור תהום והם גם הנקראים מים חיים המטהרים זב ומצורע.

³¹ שם ג

³² שו"ת ציץ אליעזר חלק ה – רמת רחל סימן יא

³³ שו"ת ציץ אליעזר חלק יז סימן כ וז"ל "ואני מוצא סמוכין לדבר שיש חילוק בין ישיבה לעמידה מדברי המדרש תלפיות ענף אהרן שכותב שקיבל מרבותיו שהמבקר את חולה המגפה לא ישב רק יעמוד וילך הולכות והובאות בבית עד שילך משם ובזה אין רשות למה"מ לשלוט בו לנגפו ע"ש, ובספר יפה ללב יו"ד ס' של"ה סעיף ג' מוסיף עלה וז"ל: ואני קבלתי ומטו"ל מכתבי האר"י ז"ל שהמבקר את חולי הדבק שינענע ראשו ולא רגליו עד שילך משם ובזה לא תא"ר ולא ידבק בו החולי וכו' יעו"ש, הרי לנו שהישיבה גרועה יותר מהעמידה".

³⁴ וה"ה טבילה בים שזוחל ונועש תמיד ונידון כמעייין גמור. שו"ע ונו"כ שם ה

³⁵ שו"ע ונו"כ יו"ד רא ב

³⁶ וטעמא דמילתא פירשו רוב המפרשים שמעייין שמו עליו אף בזוחלין שכך היא צורתו והתורה התירה טבילה בו שהרי נאמר (ויקרא יא פסוק לו) אַךְ מַעֲיֵן וּבֹר מְקוּה מִים יִהְיֶה טְהוֹר וּכְבֹר הַתְּבֹאֵר וּבְסִפְרָא שְׁמִיני פְּרָשָׁה ט סוֹף פֶּרֶק י אֹת ג' אִי מַה מַעֲיֵן מְטַהֵר בְּזוּחִלִים אַף מְקוּה מְטַהֵר בְּזוּחִלִין ת"ל אַךְ מַעֲיֵן הַמַעֲיֵן מְטַהֵר בְּזוּחִלִים, והמקוה באשבורן".

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

ובור ומקוה הנם מי גשמים מכונסים, ומי גשמים אינם מטהרים אלא אם הם³⁷ ב – "אשבורן", כלומר שמכונסים ועומדים במקום אחד ואינם זורמים כלל³⁸. ומכונסים במקום אחד ללא שיתוף מעשה ידי אדם, אך מי גשמים זוחלין פסולים מן התורה³⁹. ובספק הרי הוא ספק דאורייתא, ולפיכך יש להזהר לבדוק את המקוה לפרקים מזחילה שאינה ניכרת⁴⁰.

מי גשמים שהתערבו במעיין, והמעין הוא הרוב הרי דינו כמעין. אבל מי גשמים שהתערבו והם הרוב אינו מטהר טהרת מקוה אלא כשהם מכונסים במקום אחד ואינם זורמים וזוחלים כלל. וכן אם רבו מי גשמים על מי הנהר, אינם מטהרים בזוחלין אלא באשבורן. לפיכך צריך להקיף ולגדור במחצלת וכיוצא בו באותו הנהר או המעיין המעורב, עד שיקוו המים ויטבול בהם. וכן נכון להורות ולהחמיר⁴¹.

אבל יש מתירים לטבול בנהרות כל השנה, אף בשעת הגשמים והפשרת שלגים ורבו הנוטפים על הזוחלין, משום שעיקר גידול הנהר הוא ממקום מקורו⁴², וכן נהגו ברוב המקומות במקום שאין מקוה, ואין למחות ביד הנוהגין להקל כי יש להם על מי שיסמוכו. אך אין לסמוך על זה במקום האפשר, וחלילה להקל במקום שיש מקוה. וגם במקום שאין מקוה אם באפשרי יש להחמיר שרוב הראשונים החמירו בזה⁴³, ויש אף שפסלו מדאורייתא⁴⁴.

וכשאין ברירה תמתין⁴⁵ בטבילתה ב' או ג' ימים עד שישוב לאיתנו, וטוב אם באפשרי שלא תטבול במקום שנתרחב אלא במקום שהולך תמיד, דבזה יש להקל קצת יותר, או בנהר שברור שלא נתרבו מימיו מחמת מי גשמים או הפשרת שלגים.

אך נהר⁴⁶ המתהווה לגמרי ע"י גשמים, וכשאין גשמים פוסק לגמרי, דינו כמי גשמים ואינו מטהר בזוחלים, ואף על פי ששאר נהרות שופכים לתוכו בשעת הגשמים ומתהווה

³⁷ הבדל נוסף הנו בשיעור המים שבמקוה צריך שיעור ארבעים סאה ובמעין מספיק שיהי כל גופו מתכסה בהם ורק מדרבנן צריך ארבעים סאה כמבואר שו"ע שם א כמבואר בחגיגה יא.

³⁸ ומים היוצאים מן המקוה וחוזרים אליו אינם חשובים כזוחלין ואין המקוה נפסל בכך כמבואר ברמ"א שם נב ועפ"י רצו חלק מן הפוסקים להתיר הנחת פילטר בתוך המקוה עיין אנ"מ יו"ד א ק ועיין אוצר המקוה עמ' שב

³⁹ עיין פנ"י בשבת שם וחת"ס שו"ת יו"ד רב ובגולות עילות פ"א מ"ז שיש שפסלו רק מדרבנן אולם בב"י באבקת רובל סא ובב"י כאן מתרוה"ד ובלחם ושמלה שם ז שפסולו מן התורה ואין חולק. ועיין ערוה"ש שם ח וחזו"א יו"ד קלד סק"ג שאין להחשיב אפילו כצד להקל את הדעות שפס"ל שאין פסולו אלא מדרבנן

⁴⁰ אע"ג שמעיקר הדין אינו פוסל כמבואר בשו"ע שם נא הגר"א החמיר בזה ועיין אגרות משה יו"ד ב פט ועיין אוצר המקוה עמ' רצט – ש

⁴¹ שכן רוב האחרונים חלקו שם על הט"ז ס"ק ג דס"ל שרבו נוטפין וכו' אינו אלא בנהר ולא במעיין.

⁴² וכדעת שמואל בסוגייתנו

⁴³ הרמב"ם פ"ט ממקואות יג, הרא"ש בהלכות מקואות י, הרמב"ן הלכות נדרים יג, ר"ח שבת שם והרי"ף שבת כט:

⁴⁴ המהרי"ק בשורש קנו מובא בב"י וכן מהר"י וייל שאסור מן התורה

⁴⁵ קיצור שולחן ערוך סימן קסב סעיף יב

⁴⁶ רמ"א שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

על ידן, מ"מ הואיל ופוסק לגמרי בשעה שאין גשם, אסור לטבול בו דרך זחילתו עד שיקוו המים שבתוכו.

ומבואר עוד שם בעמוד א, שדעת רש"י שאביו⁴⁷ של שמואל בסוגייתנו שם מחצלאות בנהר משום הטיט, ולפיכך – לא תטבול במקוה שיש בקרקעיתו טיט, או בוץ, משום חציצה, אלא אם כן תתן עליו זמורות וכיוצא בהם, דבר שאינו מקבל שום טומאה. או שיחברו שם נסרים בקביעות לכתלי המקוה, ואם טבילה, לא עלתה לה טבילה, שאין אנו בקיאים בין טיט עבה לטיט מימי.

ואינו מועיל ללבוש נעלי בית וכיוצא בו, מכיון שהרי הוא טבילה על גבי כלי. ויש לחשוש ולא לטבול בים משום זפת הנדבק ברגליה, אך חול הים אינו חוצץ.

ור"ת פי' בסוגייתנו ששם מחצלאות סביב מפני שמתביישות מהרואים, ולפיכך לא תטבול במקום שיש חשש שיראוה בני אדם, מפני שמתוך כך ממהרת לטבול ואינה מדקדקת בטבילה, אלא תבנה מחיצות סביבה, ומיהו בדיעבד, עלתה לה טבילה אם אומרת שטבילה כדין.

וכן לא תטבול במקום שיש במים או בסביבתה דבר המפחיד אותה, ובדיעבד עלתה לה טבילה.

ומטעם⁴⁸ זה ראוי היום לנשים לא להחמיר לטבול במקוה קר, שמתוך שהרגילות היום תמיד ברחיצת חמין, אם תטבול עכשיו במים צוננים לא תטבול יפה שתמהר בטבילתה, או שתקפוץ פיה או אחד מאבריה בשעת טבילה.

ולפיכך ראוי להשתדל לא לסמוך על טבילת נהרות, ורק במקום שעת הדחק גדול מאד תטבול שם⁴⁹. ותזהר בכל הדינים הנ"ל. וצריכה גם אשה גדולה שתעמוד על גבה ותראה שטובלת כראוי⁵⁰ שאם לא לא עלתה לה טבילה⁵¹. ותטבול בבגד רחב מאד שהמים יכנסו תחתיו בקלות, כגון חלוק רחב⁵². ותבדוק שגובה המים יהיה מעל טיבורה לפחות זרת כלומר 30 ס"מ, כדי שיכסו כל גופה כשתטבול

⁴⁷ שו"ע שם קצח ג

⁴⁸ אוצר המקוה מספר שערי מקואות עמ' שעו בע"ד

⁴⁹ רמ"א שם ב

⁵⁰ וכשאי אפשר מותר לבעלה לעמוד עליה בשעת הטבילה, כמבואר בנובי"ת יו"ד רכב

⁵¹ עיין דעת תורה בשם רע"א קיד

⁵² שו"ת יביע"א ח"א יו"ד יט אות יד

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>